

مرگ، یک سنت همگانی است / علت ترس انسانها از مرگ/ منازل و مواقف آخرت

حجت الاسلام خسروپناه، رئیس موسسه حکمت و فلسفه ایران گفت: عموم انسانها یا به علت نداشتن شناخت کافی و داشتن تفسیر غلط از مرگ و یا در اثر آلودگی به گناه و اعمال غیرصالح از مرگ وحشت دارند.

حجت الاسلام خسروپناه، رئیس موسسه حکمت و فلسفه ایران گفت: عموم انسانها یا به علت نداشتن شناخت کافی و داشتن تفسیر غلط از مرگ و یا در اثر آلودگی به گناه و اعمال غیرصالح از مرگ وحشت دارند.

به گزارش خبرگزاری مهر، گفتاری از حجت الاسلام عبدالحسین خسروپناه، رئیس موسسه آموزشی و پژوهشی حکمت و فلسفه ایران به نقل از کانال تلگرام این استاد فلسفه درباره مرگ و منازل آخرت در پی می آید؛

منازل و مواقف آخرت، یکی از مباحث مهم معادشناسی است که تنها از طریق آیات قرآن و روایات نبوی و ولوی شناخته می شوند. این منازل به ترتیب عبارتند از: منزل مرگ، منزل قبر و برزخ، منزل قیامت، نفخ صور، حسابرسی بندگان، صراط، بهشت و جهنم و اعراف. تعریف و تبیین منازل پیش گفته از منظر قرآن به ترتیب وقوعشان، به شرح ذیل است:

- ۱- منزل مرگ
- ۲- منزل قبر و برزخ
- ۳- منزل قیامت
- ۴- منزل نفخ صور
- ۵- منزل حسابرسی بندگان
- ۶- منزل صراط و گذرگاه قیامت
- ۷- منازل بهشت و جهنم و اعراف

منزل مرگ:

مرگ و موت، سر آغاز حیات جدید آدمی است. پیامبر اسلام (ص) می فرماید: «الموتُ أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنَ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ وَ آخِرُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الدُّنْيَا»؛ (بحارالانوار، ج ۶ : مرگ اولین منزل از منازل آخرت و آخرین منزل از منازل دنیاست.) خداوند سبحان در آیات متعددی از موت انسانها خبر داده و می فرماید: «و كُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ»؛ «ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ»؛ (بقره/ ۲۸: در حالی که شما مردگان بودید او شما را زنده کرد.)

پس باید توجه داشت که حقیقت مرگ، فنا و نیستی نیست. خداوند، حقیقت مرگ را با عنوان وفات و مشتقات آن معرفی می کند. وفات؛ یعنی قبض کردن و دریافت روح انسان توسط خداوند یا ملائکه؛ خداوند سبحان می فرماید: «اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا»؛ (مؤمنون/ ۱۵: سپس شما بعد از آن مرده خواهید بود.) این قبض روح، اختصاص به مرگ ندارد؛ هنگام خواب نیز انسان قبض روح می شود. خدای حیات بخش در ادامه آیه بیان می دارد: «وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَتَابِعِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْآخَرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى»؛ (زمر/ ۴۹: نیز (خداوند) ارواح کسانی که در خواب نمرده اند (را می گیرد) سپس ارواح کسانی را که فرمان مرگ آنها راصادر کرده است نگه می دارد و ارواح کسانی را که نمرده اند بازمی گرداند، تا سرآمد معینی.)

مطلب مهم دیگر این است که مرگ، یک سنت همگانی است. همه موجودات خواهند مرد و هیچ کس در این عالم جاودان نیست. «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ»؛ (آل عمران/ ۱۸۵: هر کسی مزه مرگ را می چشد.) اما گیرنده جانها کیست؟ قرآن کریم، گیرنده جان را در آیات جداگانه ای به خداوند، ملک الموت و سایر فرشتگان اسناد می دهد. «اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا»؛ «قُلْ يَتَوَفَّاكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ»؛ (سجده/ ۱۱: بگو: فرشته مرگی که بر شما گمارده شده، جانتان را می ستاند.)

شایان ذکر است که مأموران الهی، جان همه مردم را به یک شکل نمی گیرند؛ جان پاره ای از انسانها، آسان و پاره ای سخت گرفته می شود و این سختی و آسانی به کفر و ایمان آنها بستگی دارد. عموم انسانها از مرگ وحشت دارند و حاضر به از دست دادن زندگی دنیوی خود نیستند. این افراد یا به علت نداشتن شناخت کافی و داشتن تفسیر غلط از مرگ- که آن را فنا و نابودی می دانند- و یا در اثر آلودگی به گناه و اعمال غیرصالح، وحشت زده و هراسناک هستند. خداوند متعال به یهودیان دنیاپرست می فرماید:

«قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَتُّوا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ وَ لَنْ يَتَمَتَّوهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ» بقره/ ۹۴-۹۵: به یهودیان بگو اگر در این پندار که بهشت به شما اختصاص دارد راستگو هستید، پس مرگ را آرزو کنید؛ ولی آنان به خاطر اعمالی که انجام داده‌اند، هرگز مرگ را آرزو نمی‌کنند و خدا به وضع ظالمان آگاه است.

گروهی از مردم به خاطر دلبستگی به دنیا از مرگ هراس دارند. «وَلْتَجِدْهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ» بقره/ ۹۶: آنها را حریص‌ترین مردم بر زندگی پست مادی می‌یابی.

نکته قابل توجه اینکه: هدف خداوند از مرگ و حیات، آزمودن ما انسان‌هاست و آزمایش‌های الهی، وسیله‌ای برای پرورش و هدایت انسان‌ها به سوی قرب پروردگارند. نکته دیگری که از قرآن استفاده می‌شود؛ این است که توبه و ندامت در حال مرگ سودی ندارد؛ زیرا توبه و ندامت زمانی مایه رشد آدمی و زوال معاصی است که انسان به انجام گناه قادر باشد.

نکته مهم دیگر اینکه: مقدمات و سكرات مرگ، آغاز و شروع مرگ است؛ این حالت در اثر جدایی از دنیا و علایق آن پدید می‌آید. خداوند سبحان در این باره می‌فرماید: «وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ»؛ «كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِي وَ قِيلَ مَنْ رَاقٍ وَ ظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ وَالتَّقَتِ السَّاقُ وَالسَّاقُ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ»؛ (قیامت: ۲۶-۳۰: چنین نیست؛ او هرگز ایمان نمی‌آورد تاجان به گلوگاهش رسد و گفته شود، آیا کسی هست این رانجات دهد و یقین به فراق از دنیا پیدا می‌کند و ساق پاها به هم می‌پیچد، در آن روز مسیر همه به سوی پروردگارت خواهد بود).

مرگ جوامع، مطلب دیگری درباره مرگ است که قرآن از آن پرده برداشته است. مرگ جوامع، به معنای مرگ فرهنگ و تمدن و نابودی کامل آنهاست. «لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ» (اعراف: ۳۴: برای هر امتی پایانی است، پس آن‌گاه که اجلشان سر رسد، لحظه‌ای تقدم و تأخر پیدا نمی‌کند).